דברי אמת — שמות

בני ישראל פרו כו'. דהנה הפסוק יש לו פירוש בפ"ע ואיך הוא פירושו התחלה ובני אם אינו שייך לעיל. אך הנה ו מרומז על הצדיק כי זה הוא נקרא שורק בלשון המקובלים אותיות קשר שהצדיק מקשר ומיחד קב"ה עם כנ"י. וגם שנקרא מלאפו"ם לשון הרחב פיך ואמלאהו זה לשון מלא פום. וקאי על הצדיק כנ"ל. ובשביל שהוא לשון קשר ואחדות מי ששונא את אשר יש להם התקשרות ואהבה רבה ביניהם ודאי פגם בריתו ע"כ הוא היפך מזה כי צדיק נקרא הנוטר ברית. וזה ובני ישראל לשון קשר עם בני ישראל אותם הם פרו וישרצו כו' ויעצמו במאוד הוא בני חיי ותמלא הארץ ארציות אותם הוא מזוני:

ומעין זה פרשנו הפסוק שנשאלתי ותרבי ותגדלי ותבואי כו' כי הוי"ו בנקוד פת"ח הוי"ו בעצמו ג"כ מרומז בצדיק על שגורם השפעה מהמקור באותיות המרומז ביו"ד ראש וי"ו. וכשגורם השפעה מרומז בוי"ו שורק שהנקודה שבתוך הוי"ו הוא מרומז ההשפעה מהמקור והנה כתיב בקום רשעים יחופש אדם צריך להיות בהצנע מאד משא"כ במפלתן של רשעים יכול הצדיק להתגלות וזה לשון וי"י בנקוד פת"ח על שהוא פחות בגלוי וזה ותרבי ע"י ו שהצדיק פתוח שאין להרשעים תקומה נגדו ע"י זה תרבי לשון פרי' ורבי' ותגדלי לשון גדולה ותבואי בעדי עדים פי' תהי' נקרא בא ולא יוצא ולא ע"י מה שלא טוב כ"א שתזכה לעדים מהר חורב וזה בעדי עדים. שדים נכונו לינק ולמשוך השפעת ושערך צמח להפיל פחד על שונאינו לשון שערום אבותיכם. ואת פי' ההיפך מזה ערום וערי' לשון עריות ר"ל כנ"ל:

במדרש ותרא אותו כי טוב הוא טוב שמו. וחד אמר טובי' שמו וכו'. וצריך ביאור מה בעי ובמה פליגי ומה ותרא. והנה כתיב אהי' אשר אהי' כו' דהנה כתיב כי לא בחפזון תצאו כו' כי הולך לפניכם ה' כו'. וצריך ביאור. דהלא גם במצרים כתיב וה' הולך לפניהם יומם כו' ואעפ"כ כתיב בחפזון יצאתם מארץ מצרים. ונבוא אל הפסוק לפרש מה לשון אהי' אשר אהיה ואח"כ כתיב ה' אלקי אבותיכם כו' משמע שידעו מה' הוי' ב"ה ובלא זה ודאי ידעו מה' ומה שאל מה שמו ומה השיבו ית' אהי' ואח"כ ה' אלקי אבותיכם. ונראה דהנה משרע"ה השיג שאין ישראל כדאי לגאולה וע"כ סירב כי נתייירא מקטרוג ומחלול השם חלילה ושלא יענשו יותר כי ע"ז הקפיד אח"כ שאמר למה הרעות כו'. ועוד נראה הרעות עשית אותם רעים שגרם שחטאו שדברו דברים נגדו ואמרו ירא ה' וישפוט אך באמת לא נענשו ע"ז כי אין אדם נתפס על צערו וזה שאל מה שמו פי' שם של הגאולה כמו ידע שמי יקראני ואענהו והשי"ת השיב אהי פי' אהי' כטל לישראל אהי' לאב לישראל אשר אהי' ע"י זה ישובו בתשובה אלי וזה מרומז באהי' שני פי' אהי' טוב ע"כ הוא שורש התשובה ושורש הגאולה ושורש של כל הוי"ה וכן הוה כי בפסח הי' מלעילא וע"כ היה בחפזון כי לא הי' מצד מעשיהם כ"א מלעילא מהבטחתו ית' לאבות ע"כ היתה השכינה ג"כ בגלות והיתה חפזון שכינה וע"י זה מאהבת הנס והמופתים והגאולה חזרנו בתשובה ונתקרבנו אליו יתברך מתתא לעילא עד חג השבועות שהי' יחוד גמור הקב"ה וכנ"י וזה אהי' אשר אהי' אך זה אין ראוי לומר לישראל כדי שמעצמם ישובו אח"כ וזה כה תאמר לבני ישראל אהי' שלחני אליכם. ואמר ה' אלקי אבותיכם נראה אלי. והכל א' כי' ולא אלקיכם עדיין כ"א מאבותיכם כנ"ל וע"כ הוצרך חפזון שלא תהי' קטרוג משא"כ לעתיד לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכון (ישעי' נ"ב י"ב) פי' לשון נסיון לא תצטרכו לנסיון להיות הולכים מחיל אל חיל כי הולך לפנינם ה' ומאסיפכם אלקי ישראל ולא יצטרך להזכיר שהוא אלקי אבות כי נשוב לה' ית' וזה ומאסיפכם כי צריך להיות אחדות היפך שנאת חנם וזה יבא ע"י תשובה וזה ומאסיפכם אלקי ישראל. והנה פרשנו על מה שלא נזכר שם עמרם בקרא וילך איש מבית לוי כו' ולא שם אשתו ובפ' וארא נזכר. ונראה בעזרתו ית'. כי דרך העובדים ית' להיות כל ענינם ליחוד שמו ודאי עמרם שהי' גדול הדור [הי'] כוונתו כן ביחודו עם אשתו להיות מזה יחוד קב"ה וכנ"י שג"כ נקרא בדרך משל איש איש מלחמה וכנ"י אשה כמו שכתיב לואת יקרא אשה וחוה היתה אם כל חי הם ישראל חיים כולכם היום וגם באדם מרומזים ב"י אתם קרוים אדם. וכתיב יקרא אשה וידוע כי הגאולה מרומז בתולדה שנולד ממנה שירה חדשה נוקבא ולעתיד שיר חדש דכר. וכמו שפרשנו על בטרם תחיל ילדה בטרם תבא חבל לה והמליטה זכר הוא הבטחה להנצל מחבלי משיח פי' בטרם תחיל ילדה לא תימא להיות חבלי משיח לא כן [כ"א] בטרם יבא חבל לה והמליטה זכר היא שיר חדש דכר (כי תהי' ע"י התערותא דלתתא כנ"ל משא"כ במצרים כנ"ל) וע"כ כתיב וילך איש כו' ותהר האשה הידוע ותלד בן והי' הגואל והנה יוכבד השיגה שנשמתו הוא של גואל וידוע שכתיב אם יגאלך טוב וידוע ששמעתי מהרבי המגיד מזלאטשוב ע"ה כי השם הוא לבוש של החיות וזה טוב שמו וחד אמר טובי' שמו פירוש שהתערותא עלאה בא וזה טוביה וכו': ומעין זה פרשנו אח"כ ותאמר חתן דמים כו' ואח"כ חתן דמים למולות והוא תמוה הלא מצינו לעיל [כתיב] המעט קחתך את אישי. ולא כתיב את חתני אך י"ל לפי' הנ"ל כי הם ג"כ כיוונו כן וקודם שנגמרה הגאולה נקרא חתן ואחר הגאולה איש ודי למבין:

ותתצב אחותו כו'. לשון לדיעה אינו מובן לכאורה הוה למיכתב לידע או לראות ובא לי בעזרתו ית'. דהנה הג' אחין מרים היתה ראשונה ואח"כ אהרן ואח"כ משה רבינו. [והיתה מרים] חשבה וקשרה עצמה במקום חכמה הנקרא רחוק כידוע להיות אהרן השני במקום בינה ומשה במקום דעת הוא רחמים [וזה לדיעה] (ע"י זה ניצל מן הנהר):

ויסתר משה פניו כו'. דהנה [פרשנו] הפסוק וירא אלקים את בני ישראל כו' דאיתא צדיקים יצ"ט שופטן כו' פי' דהיצ"ט אומר לו תמיד שאינו טוב ואינו יוצא כדי להיות שפל בדעתו ושלא יקל לו. כדרך יצ"ט. ורשעים להיפך כו' והנה [אם] יש דין למטה אין דין למעל' וזה וירא אלקים את בני ישראל ל' עם פי' שהיצ"ט שופטן עי"ז וידע אלקים ל' [שבירה כמו] ויודע בהם את אנשי סוכות (שופטים א טז) או לשון [חיבור ויחוד כמו] והאדם ידע שמייחד [הדין] בהוי' ב"ה ממיל' למתק הדין וזה ויסתר משה פניו שסתר הזעם מפני כי ירא שהי' לו יראה כו' גבורה הוא דין למטה ע"כ אין דין למעלה:

במדרש לך לקראת משה כו'. אמר ר' ראובן הדיבור שאמר למשה לך שוב מצרימה פי' בו דו פרצופין למשה נאמר לך שוב מצרים ולאהרן נאמר לך לקראת משה יעו"ש והוא תמוה. והנה כתיב ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף מה לשון חדש. וי"ל דהנה איתא [בגמרא סוכה] בשעת פטירתן היו אומרים יופי לך מזבח ר' יהודה אומר ליה ולך מזבח ומסיק ליה אנחנו מודים ולך אנו מקלסין. וצריך ביאור. והנה ידיע שכל מה שנברא בעולם הוא בדרך דכר ונוקבא (וכן נמי איתא אמרה שבת לכולם נתת בן זוג כו') כי ע"י זה יש קיום להעולמות וזה כי הוא אמר ויהי זו אשה הוא צוה ויעמוד זו בנים ע"כ כתיב אח"כ ה' הפיר עצת גוים שלא לעבור על רצונו ית' ע"א אמרו רז"ל מצוה רבה שאני הוא לא תוהו בראה לשבת יצרה כי בזה היא קיום עולמות ושורש הכל הוא הבורא ב"ה נקרא איש מלחמה וכנ"י אשה המקבלים ממנו ית' ואנו מעוררים מ"ן בתפלתינו ותורתינו ומ"ט שלנו והוא ית' משפיע לנו טובו וחסדיו ואורו הגדול בזה הוה כמו דכר ונוקבא וכן רב ותלמיד נקרא דכר ונוקבא משפיע ומקבל וכן איתא בזוהר על איש וביתו באו המלאכים עליונים נקראים דכר

והמקבלים מהם נקראים ביתו ביתו זו אשתו. והנה גם בעבדות ודביקות הבורא ב"ה צריך להיות כן והאיך הוא יראה ואהבה כי יראה נקרא ניקבא ומקבל כי עדיין לא נגמר העבדות כי עיקר היא באהבה כמו שאיתא בזוהר לית פולחנא קמי קב"ה אלא רחימו וזה לא ברא אלא לכבודו כי כבוד בא מצד האהבה כמו שפירשו רז"ל על כבד את אביך ביראה הקדים האם ובאהבה את האב כו' כידוע והנה ודאי אם אין יראה א"א לבא לאהבה ואם הי' לו יראה ויש לו אהבה ועובד אותו ית' באהבה רבה ובשמחה וכמו בשמחת בית השואבה ודאי בשעת הדביקות הגמור הוא דבק בו ית' ואין שטן ופגע רע אך אחר הדביקות הגדול שלא יתאחזו חצונים בהקדושה שבא לו שלא תבא לו שום התפארות או גאוה או תאוה אחרת לינק מהאהבה צריך ליזהר לזכור ביראה ובושה מלפניו ית' או הכנעה לזכור חסרונוסיו ולייכנע מלפניו ית' וזה טוב כי הוא ית' את דכא ואם הבורא ב"ה עם האדם אין שום דבר רע יכול לבלבל אותו. אעפ"כ גם יראה ובושה טוב והנה רז"ל אמרו רחל מסרה סימניה ללאה וכן אמרו בזוהר אימא אוזיפת לברתא מנהא כי הנה יראה נקרא רחל כי האלקים עשה שיראו מלפניו ואיתא בשביל ישראל נברא העולם שנקראו ראשית כי עיקר הם ישראל יש יראה לכולם או יראה עליונה או יראה שפלה עכ"פ כל ישראל יש להם יראה ע"כ היראה נקרא כנסת ישראל שכולל כל ישראל וישראל נקראים צאן קדשים אתן צאני צאן מרעיתי ע"כ היראה הכוללת והמכנסת ומאספת ומקבצת את ישראל נקרא רחל שורש הצאן והנה יראה בלא הנהגת ענוה כ"א מבזה את בני אדם ומבייש [אותם] אינה ניחא כ"א צריך עכ"פ להיות מלובש בענוה הגם שאין העיקר אצלו ענוה והנה ענוה היא יותר גדולה מכולם כי אז ה' ית' אתו ממילא יש לו גם יראה ופשוט אם הוא נכנע ומכיר שפלתו מכיר גודל חסדו וטובו ית' כי אינו ראוי לכלום לפי חסרונותיו ומתבייש מלפניו ית' מלחטוא כי יראה הוא בושה כמו שאמרו רז"ל על למען תהי יראתו על פניכם זו בושה. וזה אימא אוזיפת לברתה מנהא כי מפני שמהענוה נולד יראה ע"כ נקרא בראה וכן מי שהיא עניו ואין רואין בו יראת שמים י"ל שהוא בשביל התפארות להחזיק אותו לעניו וא"כ אין זו ענוה אדרב' גאוה כי אם אם יש לו גם יראה הוא סימן על ענוה והנה ענוה נקר' לאה [ל'] מלאה תנאה כי מי שהוא נכנע הוא כמו עיף ואין לו תגבורת לקום על רעהו וליקצוף וכן כתיב ועיני לאה רכות כי הנכנע נקל לו לבכות ולהוריד דמעות ורחל היתה יפת תואר ויפת מראה כי ביראה הוא מקיים רמ"ח מ"ע ושס"ה מצות ממילא הוא יפה בנשמתו וכן איתא כל מי שיש בו חן בידוע שיש בו יראת שמים וזה יפת תואר כו' וזה בשעת פטירתן מה היו אומרים יופי ליה ולך מזבח כי י"ה מרומז על ענוה שהוא עדיין אינו מתוקן כי הלא השם עדיין אינו שלם כ"א י"ה וזה לי"ה אנחנו מודים שהוא בעונותינו אין השם שלם ולך אנו מקלסים פי' להמזבח היא היראה כי על ידה הוא מזבח יצרו אנו מקלסים שהוא טוב וכנ"ל כי היא סימני הענוה. והנה ענוה בא מהתשובה מתבייש ומכיר חסרונו כי כן בע"ת צריך להיות נכנע וגם מהמוחין הבא ממנו ית' גורם הכנעה מלפניו והנה משה רבינו ע"ה הי' חכם כמו שכתיב עיר גבורים עלה חכם והכיר בחכמתו רוממותו ית' והוא כאין נגדו ע"כ הי' עניו מאד מכל האדם והי' הנוקבא שלו הענוה בעת שלא הי' לו כ"כ הדביקות הגדול הי' זוכר עניה והכנעה בא מהקדושה להענוה הי' הענות מקבלת מקדושתו הגדולה וזה שאמרו רז"ל אל תקרב הלום כו' בקש משה רבינו מלכות ולא נתן לו ולמי נתן לדוד אין הלום אלא מלכות ומה לשון הלום על מלכות אלא קאי על יראה כי מי שיש לו יראה הוא דבוק בו ית' בשמו אדני לשון אדון לירא ממנו ית' ונקבל אדנותו כעבד שירא מאדונו ממילא הוא אדון על הכל ע"כ אמרו רז"ל צדיק מושל יראת אלקים וכן אמרו המושלים ביצרם קוראים סתם מושלים על כי מושלים על הכל וכן אמרו במדרש מי שנתיירא מלפניו נעשה מלך וכתיב במלך זה יעצור בעמי (שמואל א ט:י"ז) על שהוא עוצר מלעשו' כל חפצו ולילך בכל מקום. וכן לשון הלום לשון גבול לעצור שלא לעבור וזה הלום מלכות ובאמת שמעתי מהרב המגיד איש האלקים מראוונא על אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני אמר הוא ז"ל ממני היא רחוקה החכמה עליונה כי החכמה מאין תמצא והוא הי' מלך ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול צריך הוא להתנהג במעט גדלות [ע"כ] לא הי' יכול להשיג החכמה עליונה משא"כ לשאר בני אדם ע"כ משה רבינו ע"ה הי' לו ענוה ולא מלכות וזה אל תקרב הלום. (וזה של נעלך מעל רגליך הוא היראה לשון נעול סגירה על רגלים הוא העבירות שאדם דש בעקביו. כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא. הוא הענוה הוא אדמת קודש סוף של קודש הוא החכמה כנ"ל כי מהחכמה ענוה ומענוה חכמה כמו החכמה מאין תמצא והגם שמצינו ויהי בישורון מלך י"ל דהוא לגבי דור באי הארץ שהיו דורו של יהושע כי הנה דור דיעה הי' מבחינת ענוה מקבלים מן משה שהי' מקבל שלו ענוה כנ"ל משא"כ דורו של יהושע הי' די להם שהי' מקבלים ממנו מבחינת יראה לבד וכמו שאמרו רז"ל מה שעשתה יראה עטרה לראשה עשתה ענוה עקב לסוליתה והנה [כתיב] ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם כו' אהי' אשר אהי' כה תאמר לבני ישראל אהיה שלחני אליכם ואח"כ אמר ה' אלקי אביתיכם אך הנה ודאי [ידעו] משמו הו' י"ה ב"ה אך ידעו שהם לא צדקו יחדיו לתקן שם הוי"ה ב"ה בתרי"ג מצות שמי עם י"ה שס"ה זכרי עם ו"ה רמ"ח ע"כ בס"ת ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם מרומז הוי"ה בסופי תיבות כי לא קיימי ע"כ השיב להם אהי' היא התשובה פי' הגם שלא הייתי כראוי אהיה מן עתה והלאה וכן הגאולה תלוי בזה השם אהיה עמם וזה אהי' אשר אהי' ע"י התשובה שקיימו המרומז באהי' ע"י זה אהי' עמם וכדאיתא על וירא אלקים את בני ישראל וידע אלקים שהבינונים עשו תשובה ונתקבלו ורשעים הרהרו תשובה וידע אלקים שאחד מחבירו לא ידע וזה אהי' אשר אהי' אך ודאי אין לומר להם שכבר עשו כדי שיהיו כל ימיהם בתשובה ושיהיו נכנעים כי כן צריך להיות הבע"ת נכנע ע"כ אמר כה תאמר להם אהי' שלחני שיהיו בע"ת וכתיב ה' אלקי אבותיכם כי האבות ודאי תיקנו הוי"ה ב"ה והנה כן שמעתי אומרים אין לגבי משה מלתא זוטרתא היראה קאי על דור דיעה [שהיו] לגבי משה וכנ"ל שהיו מקבלים ממנו מבחינת מקבל שלו הוא ענוה וכן מצינו ויחן שם ישראל בלב א' כאיש אחד זה בא מגודל הכנעה בא אחדות ידי שמעתי בשם הרב המגיד הנ"ל ע"כ יש בין ילדים קטנים אהבה כי אין להם גדלות וכן ודאי גם במצרים הי' כי כי כל מה שהי' להם בשעת קבלת התורה בהדרגה הי' להם ביציאת מצרים שלא בהדרגה וכן מצינו לשעה קלה נאספו לרעמסס וכן לא גילו הסוד זה בא מאחדות הבא מהכנעה של התשובה והנה שמעתי מהרב מפינסק שיחי' לאוי"ט שהי' רב בק"ק ועלחוב על מה החדש ע"י מה יכול להיות התחדשות כי יש מאין וזה ויקם מלך חדש על מצרים הוא הכנעה אשר לא ידע את יוסף כי מהיראה בא יוסף להוסיף מ"ט ותורה ומצות משא"כ ע"י הכנעה כ"א [מפני] שה' אתו ממילא היא טוב והנה איתא משה הי' שושבינא דמלכא אהרן שושבינא דמטרוניתא כי משה המשיך אורו ית' לישראל והמשיך שיתיחד הקב"ה עם כנסת ישראל ואהרן כיפר על ישראל וקשט אותם לה ית' והתפלל על ישראל תמיד ע"כ משה מרומז בנצח קאי עליו ית' שבא מלמעלה לנצת שונאי ישראל והוד בא מלמטה להורות לי ית' וזה משה בנצח ואהרן בהוד הגם שיש להם שורש עליון והנה בגאולה צריך להיות מתיחד קב"ה וכנסת ישראל ע"כ הי' מוכרח קודם לילך אהרן לקראת משה וישמח בו וישק לו כי זה הי' סיבה שיתיחדו קב"ה וכנסת ישראל ע"י השושבינין משה ואהרן וזה דו פרצופין הי' הדיבור כי הי' קשה להמדרש כי לכאורה הדיבור לאהרן שילך לקראת משה הוא ללא צורך כי במצרי' יאמר לו הציווי ע"כ פירוש שהוא בא ממילא מהדיבור הנאמר למשה לך שוב כי הוא בכלל זה לצורך עיקר הגאולה ודוק. (וי"ל ע"כ ויפגשהו בהר האלקים כי שם נגמר עיקר היחוד וגם כי הי' זה תועלת להגאולה כמו שאמר לו ית' בהוציאך את העם תעבדון את האלוקים על ההר הזה):

מה שלא אמרתי בשבת כ"א אח"כ בא ללבי הגם שגם זה לא ע"י עיון אעפ"כ עשיתי סימן בפ"ע בשני חצאי לבנה כזה ( ):